ముదిమనిషి

ఆ గుమస్తాగాడేటన్నాడో దెల్సా మాయ్యా!

"అది నా కాడి కొత్తాదీ.... నాను దానికాడ కెల్తానూ... అది నాను సెప్పినట్టల్లా యినుకొంటాదీ.... నాను తొంగోమన్నకాడ తొంగుంటాదీ... కూకోమన్నకాడ కూకుంటాంది..... నాను దానికి రూపాయలే యిత్తానో.... నగలే దెచ్చి మెళ్ళో దిగేత్తానో... నీకేలే?"

ఓరి యీడి జిమ్మడిపోనూ! పాటుకొచ్చేది గందా ముండేసాలు యెయ్యక సెల్లుద్దా అని గాఁవాల ఆడంత బరిదెగించి పోనాడు! నానొల్లకోలేదు మాయ్యా! గాట్టిగాతీసి రొండు జెల్లలిచ్చేద్దారన్నంత ఉడుకొచ్చేసింది.

"ఓరి బాడుకా! యీ నీళ్ళు నీ అబ్బయ్యాగావు... అబ్బ అబ్బయ్యాగావు...! నీకాడ తొంగుడుండీవోళ్ళకే నీళ్ళిద్దారన్న ఏరుపాటులో వుంటే....నీ యేరుపాటూ నువ్వూ గంగలో బడా! నా నొల్లకుంటాననుకుంటన్నావేమో! ఓయ్! యిది... ఎవత్తో ఎవత్తో అనుకుంటున్నావేమో! నాను నరిసిని! సిమ్మాద్రికిబుట్టిన నరిసిని! నువ్వు పని సూపించాపోతే గడక సస్తాననుకుంటనా వేటి? ఆబ్బోరబ్బోసి! ఏం పాటుగాడు లెగిసినాడల్లా!"

"వల్లకోవే నరిసీ! వల్లకోవే!" అంటా నన్ను జుట్టేసుకుంది మా పిన్నమ్మ.

"ఏటే వల్లకోటం? వున్నదొక్క కుళాయి. వందమంది కూలీలవీఁ, కూళ్ళుదిని, సేతు లెండబెట్టుకుని లైను గాత్తన్నాం! గంట గొడతాడో నేదో 'నగే! నగే! అంటూ యెంటదవుల్తాడీడే? 'సూసో సూడకో వల్లకోబాబా' అంటే సెవినెడతాడా? యీడి అబ్బగోరి సొమ్మేదో..... మనం దారిగాసి కొట్టుకెల్తన్నట్టు.... గయ్యే గయ్యే లాడిపోతాడు....! యెనకో సుట్టు ఒక్క సెణం లేటయినాదని కలగర్లోళ్ళ అమ్మిని సెయ్యట్టుకు మరీ నాక్కుపోనాడీ బాడుకా! 'నాలుక్కుళాయి లెట్టించూ..... నిన్ను మావఁనక్కర్నేదూ.... నువ్వు మమ్మల్నినక్కర్నేదూ,.... 'అంటే అదంతా పెద్దోళ్ళ యవ్వారమంటాడు! యియ్యాల్టికి లైన్లోవున్న మనవందరవూఁ యీ ఏడు జిల్లాలా సోగ్గాణ్ణిసూసి, వళ్ళు మర్సిపోయి కాలెత్తనేదంట! ఆదెవుత్తో...

ఎత్తిందంట! అందుకంట... ముందలగుంటా అదే నీళ్లు వట్టుకోవాలంట! మీకులాంటి యెర్రిముండలుండబట్టేగందే.... యీడిలా మీదమీదకొస్తన్నాడూ...."

అంటా మా పిన్నమ్మను దవులుకున్నాను.

ఆడీమద్దిలో సల్లగా దూటేసాడు మాయ్యా!

"నువ్వు సేసిందేటే 'గొంతుకెట్టుకు పడిపోద్దీ.... పెంకిముండా' అనిపించు కుంటున్నావ్! ఆడికంట్లో బడిపోతన్నావు! యియ్యాల ఆడిది తప్పయ్యింది... వల్లకొన్నాడు! రేపు... నీక్కాలు నొస్తాది! సెయ్యి నొస్తాది! ఓ సెణం నడుం జారేస్తావు! ఆడు ఒగ్గుతాడా? నీ సెయ్యి ఆరిపోనాదేగాని నీటికాడ కెల్లగల్గావంటే?" .... మావోళ్లు తిట్లు!

"నా జబ్బలో సత్తవుందల్లో! నా పన్నాను సెయ్యగల్దును. ఆడు ఎప్పుడో నానోసెణం పంజెయ్యాపోతే వొగ్గతాడోనేదో కూడా తెలందానికి - వొగ్గతాడని బెమ - యెట్టుకుని - యియ్యాల ఆడో మారాజునాగా మనవేఁమో దాసీ ముండల్నాగా యేలుబడి సేత్తంటే - ముసలిముండలు గనక మీరొల్లకుంటే వొల్లకోండి! నాను... నానొల్లకొనంటే వల్లకోను! ఆ!"

ఆ మాటకి యింతంత పొడుగు పొరుసాలొచ్చినాయి మాయ్యా! ఆళ్ళకి!

నాఁలోజులకోనుట్టూ.....వారానికోనుట్టూ....మా మద్దిన సిన్నదీ పెద్దదీ యిలాగంటి గొడవే లెగుస్తానే వుంది!

ముగ్గురో నలుగురో పిల్లతల్లులున్నారు మనోళ్ళలో! పెద్ద పెద్దోళ్ళ పెల్లాలూ....కూతుర్లూ అవుతే తొమ్మిదేసి నెల్లూ.... ఏణ్ణర్దాలూ..... ఎక్కిన మంచం దిగకుండా....సంటిపిల్లకి నీళ్ళపోతలో సెయ్యయినా జాడించకుండా.... జరిపించు కుంటారు. ఆళ్ళకి జరుగుద్ది! మా కెలాగవుద్ది? మా మొగులాళ్ళు నీళ్ళాడిన ముండ ఎప్పుడొస్తాదా.... ఎప్పుడు పన్లోకెల్తాదా అని సూడక.... జాలి పడగల్దురా? జాలున్నా.... సెల్లుద్దా? ఆ పాపల్ని సెట్టుకొమ్మలికి వుయ్యాలేసి అందులో తొంగడోబెట్టి పనిజేసుకుంటారు.

ఆ పెద్దాయన దరమ్మంతుడై వప్పుకున్నాడో - తప్పకొచ్చే వల్లకొన్నాడో - ఆ బగమంతుడికే దెలాల! మద్ది మద్దినో సుట్టు సాటుకుబోయి పిల్లను జూసుకొత్తారు!

నాకేటి దెల్సు యీ దొంగ సచ్చినోడు అందంటే సస్తాడని! మంతా సన్నానమ్మలేదూ! దాని కోడలు దాని పేరేటబ్బా!..... సుబ్బి "సుబ్బమ్మ" ఏడుస్తుంది.

ముసలి ముండలు దానినోరు నొక్కేస్తున్నారు.

"కాపడకుండా కొంగు కప్పుగోవాల గాని.... ఆడు సూడ్డానికే వచ్చాడనేల దలవడం?" అంటున్నారు.

"ఏటేలప్పా! ఏటే! ఏటయిందే...." అంటానే ఉన్నాను. సుబ్బి 'బారు' మంది.

ఒవుళ్ళూ మాటాడరు. ముసల్నంజలు 'యేటీనేదు, యేటీ నేదు" అంటన్నారు.

యెనకనుంచెవత్తో పత్తిత్తుముండ గొణుగుతోంది.

"రాణీవాసం యేపారాలయితే పనికెందుకంటా రావటం? మగాడన్నావోడు కంటబడగూడదంటే అవుద్దా?"

"యేటయిందో సెప్పరేటల్లా" అన్నాన్నేను మల్లా.

మా పిన్నమ్మంది....

"యేరే యేటుందవటాంకి? వొకుడికింద సాకిరీకి వొప్పుకున్నప్పుడే మన మానం మంటగల్సిపోనాది. అసావాటి ముండావాడి కదేంజబ్బో.... పాలిచ్చుకునే వాళ్ళంటే సత్తా ఉంటాడు! యేటిదని యెవురయినా అడిగితే పాలిత్తన్నారో.... పడుకొంటున్నారో.....సూద్దారని వచ్చానంటాడు!...."

యింకా వాగుతూనే వుందా ముండ!

"సిగ్గు నేదంటే....?-

-సాకిరీకీ నవుకరికీ వప్పుకుంటేనే మానం బోడమంటన్నావు ముసిల్దానా! అంతోటిదానికి - పొద్దింకా పొడకుండా నెగిసి అంతదూరం నుంచి యింతదూరం నడిసొచ్చి - వళ్ళు ఉలపరం దగిలేలా పాటడతా యిందంట సవ్వటం దేనికే? సానిపాపల్లా పగలల్లా తొంగుడోని... సందేలకి గుమ్ము గుమ్ముగా రంగేసుకు రోడ్డుపక్క లైను గట్టీగూడదా? యీ డిచ్చేపాటి అందులో కిట్టుబాటవదా? అడిజబ్బేటో..... ఆ యెవ్వారం యేటో.....తేల్సిపారేద్దాం! రండి! రండల్లా అంటూ మమ్మల్నందరినీ నెగదీసి యెంటేసుకు బయలెల్లడం బోయి....వల్లకో! వల్లకో! .... అంటన్నావా?"

కొందరు దిగలాగా, కొందరు ఎగలాగా! తొక్కుళ్ళాడుకు సచ్చారు. కడవాఁన యెల్దారంటే యెల్దారి పదండల్లా అని బయలెల్లాం!

పెద్దాయన గదిగుమ్మంకాడ జమాను అప్పారావని మనోడే మాయ్యా! "ఏటయిందేటప్పా?" అంటా ఎదురొచ్చాడు.

మా కాణ్ణించంతా యినుకొన్నాడు. "పెద్దాయనకి సెప్తా! నిదానించు అప్పా" అన్నాడు! లోనకెల్లాడు! మావందరం సెట్టుకింద కూకుడున్నాం!

సుబ్బి జరిగిందంతా సెప్పుకొచ్చింది.

అది పాలిస్తందంట! అదెటుతిరిగితే అటే యెల్లీవోడంట! యెదవ నచ్చినోడికి తల్లులూ సెల్లెళ్ళూ లేరో! యేటో!! సన్నసన్నంగా దగ్గరంటా వచ్చినాడంట! 'పిల్లోడు సానా బావున్నా' డన్నాడంట! 'ఆడి బాబు యేటి

సేత్తన్నా'డని వోకబు సేసినాడంట! అదొట్టి బెంబేలుమడిసి! తప్పుసేత్తావుంటే దొరికిపోయినట్టు అల్లాగుల్లం అయిపోయినాదంట! 'పర్నేదూ....బయపడమాక, నాగదిలోకొచ్చి! ఆడే పాలిచ్చుకో! యీ పూటకి పన్లోకెల్లొద్దులే!' అన్నాడంట!.... అంటానే-యెల్లిపోతున్నట్టు యెల్లి-దానొంక తిరిగి "మాపటికి రాగూడదా! వారం రోజుల్దాకా కూలికి రానవుసరం లేదు....' అన్నాట్ట! అనీసి గబగబా యెల్లిపోనాడంట!

నాకులాంటి గుంటలు నలుగురయిదుగురు తగులుకోవటం వల్ల యిందాకా వొచ్చిందిగాని, నేకపోతే..... యేళ్ళతరబడీ పంజేస్తున్న ముసిల్నంజలు.... యేడిసేదాన్ని 'చుచ్చుచ్చూ' అంటా ఆళ్ళూ యేడిసి నోరునొక్కేద్దురు.

మావిలా వూసులేసుకొంటానే వున్నాం!

బయట కెల్లినాడు గావాఁల! లారీలోంచి దిగడ్డాడు: మావందరం ఆఫీసు ముందర కాయటం సూసాడు గావాఁల! యిలా కాపడి అలా జారిపోనాడు! మా కాడికొత్తే మరియాదా మాట దేవుడెరుగు.....సున్నంలో కెవిఁక లేకుండా జేసేత్తా రనుకొన్నాడో యేటో!!

యెందంటో దాగుడుండి పోనాడని మాలోమేం నవ్వుకుంటూనే వున్నాం.... "పెద్దాయన! పెద్దాయన!" అంటా గోలగోల!

ఆయనొచ్చాడు!

వస్తానే 'సెమించాల' అన్నాడు మాయ్యా!

జరిగిందానికి సానాసానా బాదపడతన్నానన్నాడు. తొలీత తప్పు-కిందోడు సేసినా - అలాగంటోణ్ణి యెట్టుకోటం తప్పు మీదోడిదే అన్నాడు! అందుకు తన్ను సెమించాల అన్నాడు!

'అయ్యబాబయ్య బాబు! తవుఁరేటీ సెమించమండవేటీ!' అంటా మావోళ్ళు ఏడిసీసారు మాయ్యా!

'ఆడిపని నాను జూసుకుంటా! మరేటనకండాణ్ణి' అన్నాడు కడవాఁన! అందరవూఁ పన్లో సద్దుకొన్నాం!

ఆడూ పనోడే.... మావూఁ పనోళ్ళవే....ఆడితొప్పెందుగ్గాసినాడూ? ఒకుటే ఆలోసన ఆలోసనైపోనాది మాయ్యా ఆ యేలంతా! నా బుఁరకేం దోసనేదు.

ఆణ్ణి లోనకిబిలిసి సెప్పుచ్చుకు కొట్టాడంటని కొందరు! జీతం కోసేసినాడని కొందరు! 'మల్లీ యెదవసాలేత్తే.... పన్లోంచి దీసాత్తాన'న్నాడని కొందరూ...! రకరకాల కబుర్లు బయలెల్లాయి! ఏదేటయినా ఆడో వారం దినాలు మా కంటపడనేదు.

బట్వాడారోజున వొంచిన తలెత్తనేదు! 'జడిసిపోనాళ్ళాగుంద'ని.... గుస గుసలాడతా నవ్వుకుంటన్నాం! పిడుగులా అన్నాడాకర్న! పంజెయ్యలేక పోతున్నారంట! పదిమంది ముసలమ్మల పేర్లుసదివి, రేపట్నుంచి పన్లోకి రానవుసరం లేదన్నాడు! లోనకెల్లిపోయాడు!

ఆళ్ళొకటే గోల!

పెద్దపెద్దోళ్ళ అమ్మలూ అమ్మమ్మలూ బంగారం మురుగులూ, గొలుసులూ యేసుకొని, తెల్లతెల్లని సీరలు ,గట్టుకోని, సల్లసల్లని గదుల్లోనూ, కారుల్లోనూ తిరగతా వుంటంటే.... యీ ముసిలమ్మలు యియ్యాల్లో రేపో అంటావుండిగూడా పనుల్లోకొత్తారు! కర్రోకంపో పొగెట్టుకుని మోపుగట్టుకొని పనయ్యాక యింటికి వట్టుకెల్తారు! గంజికాసుకు తాగుతారు. సీజనయిపోయాక ఎవుడు పనిత్తాడా దేవుడా అంటా సూత్తంటారు...! అలాటోల్లని ఆళ్ళు ఏంజెయ్యాలేని మాట నిజమే అయినా..... ఆ తాగీ కసిన్ని గంజినీళ్ళూ తాగకుండా సెయ్యడానిగ్గాపోతే, తీసెయ్యటం ఎందుకంటా?

'నీ గీరువోణవే(యింత పంజేసిందం'టా నామీద యిరుసుకు పడిపోయారు మాయ్యా!

"అయ్యేల పెద్దముండవి పెద్దముండవంటూ మమ్మల్నెగసందోసి....అన్నోటీ మాసేత మాటాడించి, ఓమూల గూకుడోని సల్లగా వల్లకొన్న నాపసానీ! యియ్యేల ఆళ్ళు మా కూట్లో బుగ్గిబోస్తే యేటి సేసినావే?" అంటా చుట్టేసారు.

నాకూ పేణం సాలొచ్చిందాళ్ళను సూసి.

"మీరుండండల్లా! నే సెప్తాను" అంటా ఆ వుడుకుమీద వుడుకుమీదే యెల్లి ఆడిమీద పడిపోనాను.

"సేసింది నేను. సెందింది నేను. దెబ్బకొడితే నన్ను కొట్టు! ఆళ్ళ నోడికాడ కూడు పాడుసెయ్యక! పిల్లా పాపా సేర్సుకోవాల్సినోడివి! పయికి రావాల్సినోడివి! ముందు ముందు సానా బతుకు బతకాల్సినోడివి! నీకు నాయంకాదు...." సానాలెక్కల సెప్పుకొచ్చాను మాయ్యా!

నన్ను వాగనిచ్చినాడు! అంతా యిన్నాడు!

"అందర్లాగే నువ్వూ నన్నే అంటావంటే నరిసీ! డబ్బులు ఆయనగోరియ్యా! పనిజేయించుకొనీదాయనా! పంజెయ్యలేనోళ్ళని లెక్కలుగట్టి తీసేసీదాయనా! మీకు రోజువారీ కూలిత్తే .... నాకు నెలకోసుట్టు యిత్తన్నాడు! ఆ బాగ్గెనికి.....నేనే ఏదో సేసీనట్టు - నిందబడ్డం నానా?" అన్నాడు.

సదూకొన్నావోళ్ళూ, సానా సానా రాజేలు తిరిగినోళ్ళూ ఆళ్ళు దీసిన్లెక్కలు నాను తియ్యగల్దునా? ఆరు కోసినంత మెత్తగా గొంతులు నాను కొయ్యగల్దునా? ఆరు ఆడిన మాటలకి నాను జవాబు చెప్పగల్దునా?

"ఆయ్యేల... ఆ గొడవను బట్టేగందా యింత పంజేసినావు?" అన్నాను కడుపుమండి...

"యెయ్యేలా? యే గొడవా?" అన్నాడు. ఆడి నిబ్బరం దిబ్బలో యెట్టా!

"సిగ్గుమాలినాడా! బాడుకా నాయాలా!" అంటా లేచిపోయాను.

'ఏటాగొడవ!' అంటా పెద్దాయనొచ్చినాడు.

నాను సెప్పేదేటో .....యినకుండానే..... ఆణ్ణి లోనకు లాక్కుపోయాడు.

కాళ్ళు పీకులు యెట్టేదాకా సూసాను! ఆడు రాడు! పెద్దోళ్ళ గది! కూకోడం ఎలాగవుద్ది? అప్పారావు "వొత్తాడు వొత్తాడు" అంటున్నాడు.

కడవాఁన ఆడొచ్చినాడు.

'యిక్కడే వున్నావంటే?' అన్నాడు. "నువ్వుగూడా పన్లోకి రామాక!" అన్నాడు.

"అదేటన్నాను"

"ఎవురెవురి గొడవలో పట్టుకొచ్చి కొట్టడాంకి లెగిసీ మడుసుల్తో పనులవ్వని సెప్పి పంపెయ్యమన్నాడు పెద్దాయన" అన్నాడు.

"సూద్దారి! సూద్దారి! అర్నే పిలువ్!"

లోన కూకుడోని తమాసకం సూత్తున్నాడు గావాఁల! పయికొచ్చినాడు నా అరుపులికి! నవ్వుతానే అన్నాడు-

"నీ యేపారం నువ్వు సూసుకోపోతే యిదిగిలాగే అవుద్ది!"

నానిప్పుడు సేసిన తప్పేటన్నాను. నన్ను పన్లోంచిదియ్యడవేలన్నాను? "బాబయ్యా! తప్పుసేసిందాడు! మాం కట్టుగావుండి మీతో సెప్పుకొన్నాం! మా గూర్చి అయ్యా యియ్యా సెప్పిందాడు! ఆణ్ణి కడుపులో యెట్టుకుంటున్నావు! పంజేసీ-పాటడి - మమ్మల్నెల్లమంటున్నావ్! యిది నీకు నాయంగాదు! పెద్దరికంగాదు దరమంగాదు...." అన్నాను. ఆకాడికి మాలోనే తప్పుంటే ఆణ్ణి ఓ సుట్టు గాసినట్లు మమ్మల్నీ గాయమన్నాను.

ఆడు గాస్తాడా! నాయెర్రిగాని...!

"మా వోళ్ళ నెవర్నీ పన్లోకి రానీకుండా జేసేత్తా" నన్నాను.

'నీ యిట్టం' అన్నాడు.

అపళంగా వచ్చీసాను మాయ్యా! ఏటయ్యిందేటయ్యిందన్నారు మనోళ్ళంతా! సెప్పాను. యేడిమీదున్నారంతా! రేపణ్ణించి పనెలాగవుద్దో సూద్దారన్నారు!

తెల్లారింది. నాను దప్ప అందరూ కారేజీలట్టుకు పనిలోకెల్లిపోతున్నారు ముసిలమ్మల్తోసహా!

తెల్లబోయి నించుండిపోయాను.

వోకబు సెయ్యగా సెయ్యగా తేలిందేటంటే ఆడు ఆ రాత్రంత గూడేలంట తిరిగినాడంట! యిదీ అదీ సేయిత్తా నన్నాడంట! యెవ్వారం యిటుదటు సేసీసాడు!

అప్పుణ్ణాకు అరదవఁయిపోయిందేటంటే....

పెద్దోళ్ళకి మాలాటోళ్ళని యిడదీసి పనులు జరిపించుకునీ అవసరాలు యీళ్ళు దీరుస్తారు! యీళ్ళు జేసే యెదవ పనులన్నిట్నీ కడుపులో యెట్టుకుని - ఆళ్ళకి వట్టం రాకుండా ఉండేదాకా - ఆళ్ళు సూసుకుంటారు.

అవుతే....

ఆళ్ళు అలాగ యెన్నోటి నాటకాలాడినా....ఆడించినా... పంజేసే మావంతా ఒకుటేననీ....ఒకుడికొచ్చే కట్టం అందరదీననీ.... సాలీసాలక దొరికే తిండికోసరం - ఆళ్ళ మాయల్లో బడి - మాలో మేం తన్నుకు సవ్వటం మంచిదికాదనీ.... ఉండగా ఉండగా అరదంగాకుండాపోద్దా మనోళ్ళకి....?

ఆయేళ యీళ్ళూ ఆళ్ళూ మిగుల్తారా?

మాం మిగల్నిస్తావాఁ!?!

('అరుణతార', మే-జూలై, 1978)